

Ervaringen van Pasen - 2

Voorganger: Ds. Erik van Halsema

Schriftlezing: Wijsheid 12: 16-19

Tweede Schriftlezing: Matteüs 13: 24-30 en 36-43

Inleiding

Deze week gaat het over een akker. Jezus vertelt over goed graan waartussen ook giftig onkruid groeit. Wat moeten we daarmee? Meteen met wortel en tak uitroeien? Dat doet denken aan al die mislukte experimenten waarbij mensen een hemel op aarde trachtten te bouwen. We weten: dat loopt nooit goed af. Wat hebben we wel nodig volgens Jezus? Geduld.

Overweging

Mislukte utopieën

De gelijkenis van vanmorgen gaat in op één van de grootste vragen van alle tijden, een vraag waar ook wij 's nachts wakker van kunnen liggen: *waar komt toch het kwaad vandaan?* Zo wordt het verwoord door de dienaren van de eigenaar van de akker: *Heer, hebt u soms geen goed zaad op uw akker gezaaid? Waar komt dat onkruid dan vandaan?* En dan komen ze met een voor de hand liggende oplossing: *Wilt U dat wij het onkruid weghalen?* Wat een verleidelijke suggestie! Zullen we het onkruid weghalen? Dat is een poging om alleen het goede over te houden. Om het kwaad uit te roeien, met wortel en tak.

Dat doet denken aan revoluties van alle tijden die meestal beginnen met goede bedoelingen: nu gaan we het helemaal anders doen! Nu gaan we een hemel op aarde stichten! Echter: al die revoluties ontwikkelen zich volgens een soort automatische wet tot een totalitair systeem. Want wil de revolutie slagen dan moet iedereen meedoen. De revolutie wil niet alleen over het handelen van de mensen heersen maar ook over de gedachten. Al snel ontstaat er ook een strijd binnen de leiding van de beweging. En dat eindigt dan in een zuivering: de revolutie 'eet zijn eigen kinderen op'. Zo'n soort revolutie is wel het laatste dat we kunnen vinden in het evangelie. Dit is niet de weg van Jezus. Maar hoe zit het dan wel?

Hoe gaat het gesprek verder tussen de boer en zijn knechten? De boer zegt: laat alles staan. Zowel het goede graan als het onkruid. Trouwens, wil je het onkruid weghalen dan loop je een goede kans dat je ook het goede graan beschadigt.

Nee, geef alles de tijd. Laat zowel het goede graan als het onkruid opgroeien tot de oogst. Dan is het moment gekomen om het van elkaar te scheiden. Zo is het centrale woord vanmorgen, ook al staat het er niet, het *geduld*. *Alles een kans geven. Wachten. Wachten tot het moment dat de oogst daar is.*

Een gelijkenis over de kerk?

Maar nu komt de grote vraag: aan wie wordt een kans gegeven? Met wie wordt geduld betoond? Eeuwenlang was het antwoord op deze vraag vanzelfsprekend. Men zei: deze gelijkenis van Jezus gaat over de kerk. Want de kerk bestaat uit een verzameling van mensen bij wie je aan de buitenkant niet kunt zien wat er in het binnenste is. Principieel, zo zei men, bestaat de kerk uit een mengeling van wat je zou kunnen noemen ‘goed graan’ en ‘giftig onkruid’. En dat staat allemaal door elkaar heen. Daar hebben we mee te leven. Tot de voltooiing dan wel, want dan komt het moment van de grote scheiding. Maar niet eerder.

Deze uitleg lijkt niet te kloppen. Want elders in het evangelie van Matteüs gaat het er om dat in de gemeente juist wel kritisch met elkaar wordt omgegaan. Vooral het verschijnsel van hypocrisie wordt aan de kaak gesteld: dat je je beter voordoet dan je bent. En dat je dat graag toont. Daarmee heeft de Jezus van het Mattheüsevangelie dus géén geduld.

Een gelijkenis over de wereld

Deze gelijkenis over geduld tot aan de oogst gaat dus niet over de kerk. Waarover dan wel? We worden geholpen door Jezus zelf. In de uitleg die even later van de gelijkenis wordt gegeven daar staat het namelijk zonneklaar. Jezus zegt daar: *‘De akker is de wereld’*. Dus niet: *‘De akker is de kerk’* maar: *‘De akker is de wereld’*.

De akker is de wereld. Ook onze wereld anno 2026. Het is de wereld waarop prachtige dingen gebeuren. Een plek met talloze mensen van goede wil. Maar het is ook de plek waar de meest verschrikkelijke dingen gebeuren, vanuit hoogmoed en traagheid en hebzucht en noem maar op. En dat alles gebeurt door mensen en het gebeurt allemaal door elkaar heen. Goed en kwaad zijn onontwarbaar met elkaar verbonden. Als deze gelijkenis klinkt in ons midden en we horen in de uitleg van Jezus zelf enerzijds over ‘de kinderen van het koninkrijk’ en anderzijds over ‘de kinderen van het kwaad’ dan horen we dat waarschijnlijk zo dat wij onszelf automatisch tot de eerste groep rekenen.

Ook wij doen dat als vanzelfsprekend, dat wij oordelen over anderen – vanuit een zelfingenomen positie alsof wij automatisch aan de goede kant staan. Maar is dat de juiste manier om deze gelijkenis te lezen? Dat is nog maar de vraag.

Het gaat allemaal niet vanzelf...

Laten we het nog eens van een andere kant benaderen. Waarom heeft Matteüs als enige een plek gegeven aan deze gelijkenis? Mattheüs heeft – zo is vrijwel zeker – gebruik gemaakt van het veel kortere evangelie van Markus.

Daar staat een andere gelijkenis in over graan die we alleen bij Markus vinden. Markus geeft daar dit woord van Jezus door: *Het is met het koninkrijk van God als met een mens die zaad uitstrooit op de aarde: hij slaapt en staat weer op, dag in dag uit, terwijl het zaad ontkiemt en opschiet, ook al weet hij niet hoe. De aarde brengt uit zichzelf vrucht voort...* Letterlijk staat er: *de aarde brengt automatisch vrucht voort.* Matteüs heeft er voor gekozen om die gelijkenis niet op te nemen. Hij is mogelijk meer dan Markus onder de indruk van de aanwezigheid van het kwaad onder ons. Het beeld van de aarde die *automatisch* vrucht voortbrengt, zonder enige strijd, zonder enige moeite, dat wil er bij hem niet in. En daarom geeft Matteüs dan wel dat andere woord door, over hoe goed graan gelijk met onkruid opkomt en dat je niet moet wagen al dat onkruid te willen vernietigen want voor je het weet schaad je ook het goede graan.

De realiteit van het kwaad

Zo getuigt deze gelijkenis van Jezus van een grote zin voor realiteit. Voor hoe het echt is – tot het eind der tijden. Dat het kwaad in ons midden is, ook het kwaad dat goede mensen treft. Doordat de uitleg van de gelijkenis zozeer inzet op schokkende beelden van hoe het dan is bij de oogsttijd, dreigen we te vergeten wat eigenlijk het springende punt is van de gelijkenis: dat de dienaren gecorrigeerd worden als ze nu al goed en kwaad van elkaar willen scheiden. Misschien is dat nog wel de rol in de hele schriftlezing die wij het meest hebben: dat wij zijn als die dienaren die ongeduldig wachten op het uitbannen van het kwaad. Dan zijn we als mensen die de ervaring van Pasen te veel willen toepassen op onze wereld nu. Maar de wereld is als de akker. De akker is de wereld. Met goed graan en onkruid door elkaar heen.

Mogelijk is de gemeente van Matteüs perplex geraakt: goeden en kwaden leven nog steeds door elkaar heen! Door deze gelijkenis toe te voegen laat Matteüs, in tegenstelling tot Markus duidelijk zien: *automatisch* zal het niet gaan. We leven in een tussentijd. Een tijd waarin het kwaad ook bovenmenselijke trekken aan kan nemen die boven je eigen handelen en verantwoordelijkheid uitgaan. Maar ook een tijd waarin mensen opstaan die durven te geloven dat het kwaad niet het laatste woord zal hebben. Maar in die gemeenschap is geen plek voor tirannieke controle of totalitaire gedachtenpolitie.

Overwin het kwade door het goede

Tot slot: Laten we deze gelijkenis lezen vanuit de woorden die we hoorden uit de Wijsheid van Salomo: over God die met mildheid regeert en iedereen wil sparen. Laten we deze gelijkenis ook lezen vanuit datgene wat Paulus schrijft aan de gemeente in Rome: *Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.* We mogen het oordeel aan God laten, in de wetenschap van de woorden uit de Bergrede, dat God de zon laat opkomen over allen, over rechtvaardigen én onrechtvaardigen. Het gaat er niet om dat wij beter zouden zijn dan anderen.

Maar wel dat we beter zouden moeten weten. Want we hebben het onderricht van Jezus gehad. En daarom mag aan ons wel gevraagd worden welke vruchten wij opbrengen. Dat wel.

Zo houdt deze gelijkenis ons een spiegel voor. Om af te zien van elke fantasie van een zuivering van het kwaad. En in plaats daarvan ons af te vragen hoe wij vorm geven aan leerling zijn van Jezus, discipel zijn. In de tussentijd beamen wij dit leven dat ons als zegen van God geschonken is. Staan wij soms in verbazing even stil over al het goede dat ons toe kan vallen. Bidden wij om kracht als lijden en moeite ons aangrijpen. Simone Weil schreef ooit: "Ik mag het kwaad niet trachten te vernietigen, ik moet alleen trachten het einde ervan te bereiken". Waarmee wij dus ruimte maken voor een diep verlangen naar het inbreken van het goede, van God in ons midden, in ons leven. Zo heeft de goede God ons met brede gebaren gestrooid over de akker van de wereld. Opdat wij vrucht mogen dragen.

ds. Erik van Halsema

